

ПЕДАГОГИКА ЖАНА ТИЛ ИЛИМДЕРИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL SCIENCE

Калдыбаев С.К., Омурзакова Ч.Ш.

**БИЛИМ БЕРҮҮНҮ МААЛЫМАТТАШТЫРУУ ЖАНА ОКУУЧУЛАРДЫН
КОММУНИКАТИВДҮҮ БИЛГИЧТИКТЕРИ**

Калдыбаев С.К., Омурзакова Ч.Ш.

**ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И КОММУНИКАТИВНЫЕ
УМЕНИЯ УЧАЩИХСЯ**

S.K. Kaldybaev, Ch.Sh. Omurzakova

**INFORMATIZATION OF EDUCATION AND COMMUNICATION
SKILLS OF STUDENTS**

УДК: 372.851

Макалада билим берүүнү маалыматташтыруунун азыркы шарттагы ролу тууралуу айтылган. Кыргызстандагы маалыматташтыруу процесси тууралуу маалыматтар берилген. Маалыматтык технологияларды колдонуу менен окуучунун коммуникативдүү билгичтиктерин калыптандыруунун өзгөчөлүктөрү келтирилген.

Негизги сөздөр: маалымат, билим берүүнү маалыматташтыруу, маалыматтык технологиялар, коммуникация, коммуникативдүү билгичтиктер.

В статье определена роль информатизации в современных условиях. Приведены сведения об информационном процессе в Кыргызстане. Изложены особенности формирования коммуникативных умений с использованием информационных технологий.

Ключевые слова: информация, информатизация образования, информационные технологии, коммуникация, коммуникативные умения.

The article defines the role of information in modern conditions. The factological materials are given. The peculiarities of formation of communicative abilities of using information technologies are presented in this article.

Key words: information, informatization of education, information technology, communication, communication skills.

Киришүү. 2014-жылы кабыл алынган жалпы орто билим берүүнүн мамлекеттик стандартында мектептин ишмердүүлүгү инсанга багытталууга жана окутуунун жаңы мамилеси калыптанууга тийиш экендиги белгиленген. Стандартта окуучунун үч түйүндүү компетенттүүлүгү калыптануусу зарыл экендиги көрсөтүлгөн: маалыматтык компетенттүүлүк, социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүк, өзүн-өзү уюштуруу жана проблемаларды чечүү компетенттүүлүгү [2].

Азыркы учурда маалыматтык технологиялар мекемелерди маалыматтык камсыздоонун негизин түзүүдө жана бул боюнча адистердин компетенттүүлүгүн камсыз кылуу негизги факторлордон болуп эсептелүүдө. Бул кырдаал адистин ишмердүүлүгүндө

маалыматтын ролу жогору экендигин билгизип турат. Динамикалуу өзгөрүп турган маалыматтык чөйрөдө эффективдүү аракеттене ала турган, алар менен иш алып барууда илимдин жана техниканын жаңы жетишкендиктерин колдоно ала турган адистер менен камсыз кылуу актуалдуу проблемалардан болуп турат. Аны менен катар, инсандын коммуникативдүүлүгүн калыптандыруу маселесинде маалыматтык технологиялардын мүмкүнчүлүктөрүн ачып көрсөтүү дагы маанилүү. Анткени азыркы адис, баарлашуу үчүн маалыматтык технологияны максаттуу колдонууга даяр болушу зарыл.

Маалымат жана маалыматтык революциялар. Азыркы күндө билим берүүнү маалыматташтыруу коомду маалыматташтыруу процессинин бир бөлүгү катары каралат жана ал коомдун келечектеги өнүгүүсүн камсыз кылууга зор салым кошот. Ошондуктан билим берүүнү маалыматташтыруу, жаңы маалыматтык технологияларды окуу процессинде максаттуу колдонуу учурдун актуалдуу маселеси экендиги талашсыз.

«Маалымат» сөзү латын тилинен которулганда түшүндүрүү, баяндоо дегенди билгизет. Орус окумуштуулары Григорьев С.Г., Гриншкун В.В. билим берүү системасын маалыматташтыруу жаатындагы эмгегинде бүгүнкү күндө алты маалыматтык революция болуп өткөндүгүн белгилешет [3, 12-13 бб]. Маалыматтык революция маалыматты сактоонун жана берүүнүн ыкмаларынын өзгөрүшү менен, маалыматтын өсүшү менен мүнөздөлөт.

Биринчи маалыматтык революция адамдын тилинин жана алгачкы сөздөрүнүн пайда болушу менен, *экинчи* маалыматтык революция кагаздын пайда болушу жана анын негизинде жазуунун пайда болушу менен мүнөздөлөт. Бул революциялардын негизинде адамзаттын маалыматты сактоого жана топтоого мүмкүндүгү пайда болгон. Мунун негизинде маалыматтын аныктуулугунун өсүшү камсыз

болгон, маалыматты жайылтууга ыңгайлуу шарттар түзүлө баштаган.

Үчүнчү маалыматтык революция XV кылымда китеп басып чыгаруунун башталышы менен байланыштуу. Анын негизинде гезит, журнал өңдөнгөн массалык маалымат каражаттары пайда болуп, маалыматты сактоо, кайра иштетип чыгуу жана берүү ишмердүүлүгүнүн жаңы мүмкүнчүлүктөрүн пайда кылган. Албетте, мындай мүмкүнчүлүктөр менен катар адамдардын баарлашуусу, коммуникациянын жаңы багыттары пайда болгонун дагы белгилей кетүү керек.

Төртүнчү маалыматтык революция XIX кылымда пайда болду. Мында маалыматты берүүнүн, жайылтуунун жаңы каражаттары катары радио, теле көрсөтүү, телефон жана телеграфтар пайда болгон.

Бешинчи маалыматтык революция XX кылымда элетрондук эсептөө машинасынын пайда болушу менен байланыштуу. Илимий маалыматтарды электрондук эсептөөчү машинанын жардамы менен кайра иштетип чыгуу адамдын мүмкүнчүлүгүн андан ары кеңейте алган. Адамзат биринчи жолу интеллектуалдык эмгектин өндүрүмдүүлүгүн жогорулатуучу каражатка ээ болгон. Азыркы күндө биз *алтынчы* маалыматтык революцияга күбө болуудабыз. Бул телекоммуникациялык компьютердик тармактын пайда болушу менен жана анын мультимедиа технологиясы менен жана виртуалдуу чындык менен интеграцияланышы менен мүнөздөлөт. Ушул алты революция коомду өзгөрттү дешет авторлор.

Биздин көз карашыбыздан алганда дагы ушул революциялар коммуникациянын, баарлашуунун дагы түп тамырынан бери өзгөргөнүн белгилеп турат десек болот. Маалыматтык революциялар адам менен адамдын ортосундагы коммуникациянын алкагынан чыгып, адам менен түзүлүштүн (б.а. компьютер) ортосундагы, а түгүл түзүлүш менен түзүлүштүн ортосундагы коммуникацияны түзүүгө мүмкүндүк берген. Экинчи жагынан бул революциялар байланыштын ылдамдыгын тездетүүгө, ошондой эле байланыштын сапатын жогорулатууга дагы шарт түзгөн деп айтууга болот. Бул мүмкүнчүлүктөр коомду маалыматташтыруу проблемасын, анын ичинде билим берүүнү маалыматташтыруу проблемасын түзгөн.

Билим берүүнү маалыматташтыруу. Окумуштуулардын ырастоолору боюнча билим берүүнү маалыматташтыруу – бул окутуунун жана тарбиялоонун психологиялык-педагогикалык максаттарын ишке ашыруу максатында билим берүүнү жаңы маалыматтык технологиялардын методологиясы менен жана практикалык технологиялары менен камсыздоо.

“Маалыматташтыруу” термини эң алгачкы жолу 1978-жылы Францияда адистердин атайын изилдөөсүнүн негизинде даярдалган “Коомду маалыматташтыруу” аттуу докладында колдонулган [7].

Советтик окумуштуулардын ичинен А.И. Ракитов маалыматташтыруу түшүнүгүн философиялык көз караштан чечмелеген [10]. Билим берүү системасын маалыматташтыруу маселесине алгачкылардан болуп көңүл бөлгөн жана атайын “билим берүү системасын маалыматташтыруу” терминин киргизген окумуштуу – бул академик А.П.Ершов болгон. Ал XX кылымдын 80-жылдарында бул проблема боюнча бир кыйла эмгектерин жарыялап, маалыматташтырууну адамдын ишмердүүлүгүндө колдонууга багытталган иш чаралардын комплекси деп белгилеген [4].

Билим берүүнү маалыматташтыруу – бул үзгүлтүксүз процесс. Бул процессте маалыматтык технологияны билим берүү системасында колдонуу маселеси ишке ашат. Маалыматтык технологияларды окуу процессинде колдонууда окуучулар маалыматты чогултуу, сактоо жана кайра иштетүү, коммуникативдик актыны түзүү жагдайында өзгөчө билимдерге, билгичтиктерге жана көндүмдөргө ээ болушат.

Билим берүү системасын маалыматташтырууда мугалимдин ролу чоң экендиги белгилүү. Ал жаңы окутуу методдорун өз ишмердүүлүгүндө пайдаланып, электрондук окуу методикалык материалдарды, жогорку денгээлдеги окуу методикалык комплекстерди иштеп чыга турган болсо, өз ишмердүүлүгүндө ийгиликке жетише алат.

Кыргыз Республикасындагы маалыматташтыруу боюнча иш аракеттер. Кыргыз Республикасында 2002-жылы маалыматтык жана коммуникациялык технологияларды колдонууга арналган Улуттук стратегия кабыл алынган. Мында электрондук башкаруу, электрондук экономика жана билим берүү (ИКТ боюнча кадрларды даярдоо) мамлекеттик саясаттын үч негизги приоритети катары белгиленген. Маалыматтык жана коммуникациялык технологияларды колдонууда төмөндөгүдөй багыттар аныкталган [1; 6; 8; 9]:

1. Билим берүүнү маалыматташтыруу, жогорку окуу жайларын жана мектептерди 100% компьютерлештирүү, баардыгын жалпы минималдуу компьютердик сабаттуулук менен камсыз кылуу, Интернетке акысыз кирүү мүмкүндүктөрүн түзүү.

2. Жаңы маалыматтык коммуникациялык технология багытында адистерди даярдоо, алар аркылуу адамзат ресурстарын өнүктүрүү.

3. Жаңы маалыматтык коммуникациялык технологияларды билим берүү системасында, аралыктан билимдерди берүүдө, мамлекеттик кызмат органдарында жана айыл өкмөттөрүндө маалыматтык системаларын өздөштүрүү, мугалимдерди кайра даярдоодо пайдалануу.

4. Илим изилдөө жана билим берүү максатында улуттук, корпоративдик компьютердик түйүндөрдү түзүү, виртуалдык илимий-окуу мейкиндигин калыптандыруу, дүйнөлүк маалыматтар каражаттарына кирүү мүмкүнчүлүктөрүн түзүү.

Демек, азыркы шартта адистин коммуникативдүү компетенттүүлүгү, компьютердик технологияны баарлашууда максаттуу түрдө пайдалана билүүсү алдынкы орунга чыкты деп айтууга болот. Демек, окуу жайларында маалыматтык жана коммуникативдүү компетенттүлүктөрдү калыптандыруу актуалдуу проблемалардан экендигин далилдеп турат.

Мектептерди маалыматтык коммуникациялык технологиялар менен жабдуу маселеси учурдун актуалдуу маселеси. Жаңы маалыматтык жана коммуникациялык технологиялардын дидактикалык мүмкүнчүлүктөрү аркылуу предметтерди өздөштүрүүнүн инновациялык ыкмалары, каражаттары жана формалары пайда болуп, алар окутуу процесстеринде практикаланууда. Мындан тышкары, маалыматтык технологиялардын улам жаңыланышына жараша информатика предметинин мазмуну дагы улам толукталып, өзгөрүүгө дуушар болууда.

Коммуникативдүү билгичтиктер жана аларды калыптандырууда маалыматтык технологияларды колдонуу. Окуучулардын коммуникативдүү билгичтиктерин информатиканын каражаттары аркылуу калыптандыруу маселеси билим берүүнү маалыматташтыруу процессинин алкагында ишке ашырылат десек болот. Чындыгында эле, традициялык маалымат ыкмаларынан болгон оозеки жана жазуу кептери, телефондук жана радио байланыштары компьютердик окуу каражаттарына, глобалдык масштабдагы телекоммуникативдик тармактарга өз ордун бошотуп берип жатышы азыркы учурдун мүнөздүү белгиси болуп калды.

Азыркы учурда окуучунун коммуникативдүү болушу, өз теңдүүлөр менен баарлаша билиши зарыл болуп турат. Ошондуктан, информатика предметин окутууда окуучулардын коммуникативдүү билгичтиктерин, анын ичинде коммуникативдүү билгичтиктерин калыптандыруу маселесинде төмөнкүдөй иш аракеттер аткарылышы зарыл:

1. Информатика предметинин каражаттары аркылуу окуучулардын коммуникативдүү билгичтиктерин калыптандырууну пландаштыруу.

2. Коммуникациянын элементтерин камтыган эсептерди иштөө, тапшырмаларды жана көнүгүүлөрдү аткаруу аркылуу окуучулардын коммуникативдүү билгичтиктерин калыптандыруу.

3. Коммуникативдүү билгичтиктердин калыптандыруунун ыкмаларын жана критерийлерин иштеп чыгуу.

Информатика предметинде калыптандырууга багытталган коммуникативдүү билгичтиктер – булар коомду жана билим берүүнү маалыматташтыруу шартында адамдардын арасында максаттуу өз ара карым катнаштарды түзүүгө жана колдоого багытталган окуучулардын акыл ой жана практикалык аракеттери. Окумуштуулар мындай билгичтиктердин төмөнкүдөй курамын негиздүү деп эсептешет [5]:

- биргелешип ишмердүүлүктү жүргүзгөн өнөктөшү менен баарлашуу жана өз ара аракеттенүү;
- башкалардын позициясын эсепке алып аракеттенүү ыкмалары жана өзүнүн аракетин макулдашуу билгичтиги;
- мугалим менен жана өз теңдүүлөрү менен окуу кызматташтыгын түзүүнү пландаштыруу жана уюштуруу;
- группада иштөө (окуу кызматташтыгынын кырдаалында жана проекттик иштөө формасында);
- баарлашуунун жана кызматташуунун моралдык-этикалык жана психологиялык принциптерин сактоо.

Бул билгичтиктерди калыптандыруу үчүн окутуу процессинде мугалим тарабынан коммуникативдүү окуу милдеттерди түзүп чыгуу жана аларды аткаруу максаты коюлат. Бул милдеттерди ишке ашыруу үчүн тиешелүү тапшырмалар жана көнүгүүлөр иштелип чыгып окутуу процессинде колдонулат. Мисалы, окутуу процессинде окуучулардын окуу кызматташтыгын уюштурууга багытталган “Чогуу сүрөт тартуу” тапшырмасын мугалим сунуштайт. Окуучулар Paint программасы аркылуу биргелешип сүрөт тартышып, жыйынтыгын чогуу презентация кылышат.

Корутунду. Билим берүүнү маалыматташтыруу, окутуу процессинде окуучулардын коммуникативдүү билгичтиктерин калыптандыруу үчүн маалыматтык технологияларды эффективдүү колдонуу боюнча иликтөө төмөнкүдөй кыскача корутунду жаоооо мүмкүндүк берет. Маалыматтык технологияларды колдонуу менен окуучулардын коммуникативдүү билгичтиктерин калыптандырууда окутуу процессине атайын коммуникативдүүлүктү калыптандыруунун системасын уюштуруу зарыл. Бул үчүн мугалим атайын коммуникативдүү тапшырмаларды түзүп компьютерди, интернет тармактарын активдүү колдонуу менен сабакты уюштурушу зарыл.

Адабияттар:

1. Бекболотов Т.Б., Мирошниченко Л.П. О концепции использования новых информационных технологий в системе повышения квалификации учителей Кыргызской Республики // Информационные и коммуникационные технологии для развития: Материалы первого Национального Саммита. – Бишкек: ПРООН, 2001. – С. 201-206.
2. Государственный образовательный стандарт среднего общего образования Кыргызской Республики [электронный ресурс] http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/_ru-ru/96691
3. Григорьев С.Г., Гриншкун В.В. Информатизация образования. Фундаментальные основы. Учебник для студентов педагогических вузов и слушателей системы повышения квалификации педагогов. - М., 2005.-231 с.
4. Ершов А.П. Школьная информатика в СССР: от грамотности – к культуре / В книге «Информатика и компьютерная грамотность». - М., 1988. - С. 6 - 23.
5. Жиркова В.С. Методы и приемы формирования коммуникативных универсальных действий на уроках

- информатики // Молодой ученый. - М., 2014. - №6(65). – С.88-91.
6. Ибраев А.Д. Жаңы маалыматтык технологияларды колдонуу шартында студенттердин өз алдынча иштерин өркүндөтүүнүн дидактикалык негиздери (Информатика предметинин мисалында). П.и.к. ... дисс. – Бишкек, 2012. – 170 б.
 7. Информатизация образования <https://sites.google.com/site/probinobrz/>
 8. Мусакожоев Ш.М., Мусабаев Н.А., Талыпов К.К. Современное состояние и перспективы развития информационно-коммуникационных технологий в Кыргызской Республике (Обзор информация) ГОС. агентство по науке и интеллект. собственности при Правительстве КР (Кыргызпатент). – Б., 2003. – 41 с.
 9. Обзор состояния сектора ИКТ в Кыргызстане 2005 / Общественный информационный центр при управлении делами През. КР; Под общ. ред. Р.Н. Джаркеева. – Б., 2006. – 99 с.
 10. Ракитов А.И. Философия компьютерной революции. – М.: Политиздат, 1991. – 286 с.

Рецензент: д.пед.н., профессор Рысбаев С.К.